



Landstinget och kulturen

Vision och mål 2005-2010

Förord

► Dalarna är ett starkt kulturlän. Ett rikt kulturarv finns att värna om i form av bebyggelse, folkmusik, dräktskick, språk och traditioner. Nya kulturformer har tillkommit: musik, teater, film, dans och konst. Landstinget är tillsammans med staten huvudfinansierare för länets professionella kulturinstitutioner och har ett ansvar för att tillsammans med andra aktörer i länet förvalta och utveckla en kulturens infrastruktur.

Sedan det första kulturpolitiska programmet antogs 1978 av Landstinget Dalarna har verksamheterna utvecklats och programmet har reviderats både år 1990 och år 1999.

I maj 2003 startades ett arbete med att ta fram ett nytt kulturpolitiskt program, vilket fick arbetsnamnet *Kulturvision Dalarna*. Som inledning genomfördes diskussioner med kulturförvaltningar i länets kommuner och en ledningsgrupp och en arbetsgrupp om vardera fem ledamöter tillsattes. I arbetsgruppen har ingått representanter för olika organisationer. Ett förslag sändes ut på en bred remiss och efter revidering antogs förslaget av landstingsfullmäktige i april 2005.

Vi lever i en föränderlig värld. Visionen ska vara ett stöd för tanken och samtidigt genom delmål för verksamheterna visa vilken utveckling vi vill gå mot.

Välkomna till kulturen!

Alf Johansson, landstingsråd

Innehåll

2	Inledning
5	Medborgarperspektiv
9	Samhällsperspektiv och regional utveckling
9	Utveckling av kulturturismen
10	Samarbete stat, landsting/region & kommun
12	Utveckling av kultur för barn och ungdom
16	Organisation
16	Finansiering
19	Vision
22	Delmål för skilda kultursektorer 2005–2010
22	<i>Bibliotek</i>
22	<i>Dalarnas museum</i>
24	<i>Dalateatern</i>
24	<i>Dans i Dalarna</i>
25	<i>Film i Dalarna</i>
25	<i>Folkbildning</i>
26	<i>Konst</i>
26	<i>Kultur och folkhälsa</i>
26	<i>Mentalvårdsmuseum & Medicinhistorisk utställning</i>
27	<i>Musik i Dalarna</i>
27	Modell för utvärdering

Inledning

► Kultur handlar i grunden om människans växande. Kultur kan stärka självkänsla och uttrycksförmåga. Kultur, fantasi och kreativitet ger upplevelse och kunskap. Vi har alla inom oss existentiella frågor, erfarenheter och upplevelser som vi behöver bearbeta och som kan gestaltas i form av kultur.

Kultur kan tydliggöra rottrådar och ge nya infallsvinklar som lyfter tanken. Där människan utvecklas, där utvecklas också samtal, folkhälsa och samhälle.

Ingen människa eller organisation/institution kan ensam axla ansvaret för att kulturlivet ska vara rikt och levande i varje lokal miljö. Aktörerna på kulturområdet är och ska vara många. Människor ska ha möjlighet att uppleva ett rikt och varierat kulturutbud och att själva kunna ta del i skapande verksamheter. Kreativa miljöer och mötesplatser bidrar till social kontakt, sammanhållning, innovationer och konkurrenskraft.

De politiska besluten måste inriktas på att skapa goda förutsättningar för ett levande, lokalt kulturliv i alla delar av Dalarna – ett kulturliv med mångfald, hög kvalitet och plats för både professionella konstnärers och amatörers skapande och möjlighet att bo och verka, gästspela och medverka.

Kulturlivet påverkar människans och därmed samhällets utveckling. Kulturlivet har också betydelse för en Orts attraktion och identitet. Ett rikt och intressant kulturliv är, på samma sätt som t ex goda kommunikationer och hög kvalitet i skolorna, en faktor att

räkna med när människor väljer bostadsort. Kulturevenemang av hög kvalitet har lyskraft som får besökare att komma långa vägar – och det i sig ger gensvar på flera plan: stolthet och stärkt självförtroende hos de lokala arrangörerna och medborgarna, samt ekonomiska kringeffekter i form av fler gäster i besöks- och servicenäringar.

Regional kulturverksamhet ska stödja och utveckla kulturen inom olika kulturpolitiska områden, verka för ökat deltagande, geografisk spridning och mångfald samt stimulera kulturell utveckling och förnyelse. Delaktigheten i kulturlivet ska stärkas, utvecklas och vitaliseras. Verksamheten ska kännetecknas av kvalitet, kompetens och nyskapande. Den ska vara öppen för ungdomliga uttryck, mångkulturens alla variationer och se möjligheterna till fruktbarande möten mellan gammalt och nytt bland Dalarnas rika traditioner och kulturmiljöer.

KULTUR SOM KRAFT

Konstnärer, författare och kulturarbetare gestaltar skeenden, tankar och känslor. Dagens och morgondagens kulturutövare behöver ha goda möjligheter att verka och att skapa ett klimat som främjar och tar tillvara kreativitet.

Kulturen har ett värde i sig. Den gör det möjligt för den enskilde individen att utvecklas intellektuellt och känslomässigt. Det goda konstverket förenklar inte, utan visar vägar till känslomässig mångfald och djupare insikt.

Viktiga händelser och skeenden i samtiden blir tydliga genom en fri och obunden konstnärlig gestaltning i litteratur, på scen eller i bild. Starka konstnärliga gestaltningar ger starka upplevelser. Både samhället och den enskilda individen får stoff att bearbeta som kan leda till utveckling och förändring.

Kulturbehovet tillfredsställer vi genom att själva skapa eller genom att ta del av kultur i vid mening, både populärkultur och kvalitetskultur. Det offentligt drivna eller offentligt stödda kulturlivet ska hålla hög kvalitet.

KULTUR SOM MOTKRAFT

Vissa delar av masskulturen verkar genom att sprida värderingar och attityder som inte stärker individernas växt och en god utveckling av samhället. Barn, ungdomar och även vuxna, som känner sig osäkra, kan lätt bli offer för en marknadsföring som bygger på den falska föreställningen att man kan köpa sig säkerhet och popularitet. Den offentligt drivna kulturen har här fördelen att inte behöva vara beroende av vinstintressen. Det innebär att den kan vara djärv och experimentell i konstnärliga frågor och våga satsa på nya uttrycksformer och arenor. Genom sin existens utgör den en motkraft till den spekulativa delen av kulturindustrin. Inte minst ur ett genusperspektiv behövs denna motkraft.

Den konstnärliga friheten utgör en omistlig del av yttrandefriheten. En utmanande och radikal kultur är en förutsättning för demokratis fortbestånd och utveckling.



Minne från Bagdad II [beskuren] | blandteknik, 2003.



Utan titel | blandteknik, 70x100 cm, 2003.

Medborgarperspektiv

► En stor del av landstingets kulturverksamheter har sina rötter i det sena 1800-talet. Det tidiga industrisamhället såg framväxten av teatrar, konserthus, museer, bibliotek, film och folkrörelseaktiviteter. De moderna läns-kulturinstitutionerna byggdes upp under 1970-talet i den traditionen.

HEMMET SOM UPPLEVELSECENTRUM

I takt med den tekniska utvecklingen av radio, tv, datorer och Internet har kulturvanorna förändrats kraftigt. Kultur kan vi nu uppleva i hemmet i stället för att gå ut och besöka publika evenemang. Medietekniken förändrar på ett avgörande sätt våra förutsättningar att ta del av kultur. Tryckta medier i form av böcker och tidningar, musik genom radio och cd, film och tv-program genom video, dvd och Internet har ökat tillgängligheten väsentligt.

KULTUR SOM SOCIALT KITT

Tyngdpunkten i landstingets kulturverksamhet ligger på att medborgaren går ut och tar del av program- och utställningsverksamhet. Ett viktigt skäl är att människor ska mötas för gemensamma upplevelser och för samtal, för tankeutbyte och sociala kontakter. Kanhända är det historiska skäl som i första hand är förklaringen till att landstingets kultursatsningar har denna tyngdpunkt i institutioner; stat och landsting har i gott samförstånd satsat på en utbyggnad av de traditionella kulturformerna, medan nyare elektroniska kulturformer och it-aktiviteter inte är organiserade på samma sätt.

Det är också viktigt att utnyttja medietekniken, dels för att stärka de traditionella kulturformerna men också för att skapa nya

mötesplatser, uttryck och upplevelseformer. Särskilt barn och ungdomar, som snabbt tar till sig nya kulturformer, ska uppmuntras i sin kreativitet. Samtidigt är verkliga mötesplatser det viktigaste för samtal.

KULTUR FÖR HELA LÄNET

Möjligheten att ta del av utbudet från den kommunala och landstingskommunala kulturen ser olika ut beroende på var man bor i länet. I alla kommuner finns bibliotek och musik-/kulturskola på nära håll. Program- och utställningsverksamhet finns i varierande grad. Tillgången till utbudet från länskulturinstitutionerna skiftar beroende på de olika institutionernas verksamhet och förekomsten av lokala arrangörer.

Samtliga kulturinstitutioner ska utveckla formerna för att verka i hela länet i samarbete med länets kommuner och föreningsliv. Landstingets kulturverksamheter ska arbeta för anpassning av produktioner för att även nå publik på mindre orter. Vissa av länskulturinstitutionernas aktiviteter kräver dock att man tar sig till Falun. Genom att Dalatrafik och Landstinget Dalarna har avtalat om att utnyttja ledig kapacitet på ordinarie turtrafik, så kallad kulturbuss, kan förskolans och grundskolans elever besöka kulturinstitutioner och aktiviteter i hela länet. Det är angeläget att detta samarbete fortsätter och även utökas till att omfatta gymnasieskolan.

MÅNGKULTUR

Allt fler invandrare och flyktingar har valt/väljer att bosätta sig i vårt län. Vi kommer mer och mer att ingå i det mångkulturella Sverige, inte bara genom invandringen utan

också genom EU-medlemskap och globalisering. I ett mångkulturellt Dalarna har ett ökande antal av invånarna sin förankring i en helt annan kultur. Det medför möjligheter till kreativitet och till skapande av nya mötesplatser och uttryck.

Tendenser till främlingsfientlighet ska motverkas och där kan landstingets kulturverksamhet fungera som en arena. Den starka kulturella identiteten hos länets invånare kan vara både ett hinder och en tillgång. Länsinvånarnas anpassning till det mångkulturella Sverige är en lika viktig fråga som invandrarernas anpassning till det svenska.

Olika kulturer ska i det framtida Dalarna vävas samman och skapa positiv utveckling, för gemenskap, tolerans och öppenhet.

AMATÖRVERKSAMHET

Förutom de professionella kulturverksamheterna är det viktigt med ett rikt amatörkulturliv i länet. Uppgiftsfördelningen mellan landstinget och kommunerna är att landstinget har sin tyngdpunkt i en professionell kulturverksamhet men med visst ansvar för amatörkultur. Kommunerna arrangerar professionella kulturprogram och har ett större ansvar för amatörverksamhet. Det är kommunerna som har den bästa kontakten med de lokala amatörernas föreningsliv. Studieförbunden har en nyckelroll, främst som anordnare av studiecirkelar och kulturprogram. Via dessa nås många icke-föreningsaktiva personer. Landsting och kommuner bör tillsammans utveckla former för att stärka stödet till amatörverksamheten.

FOLKBILDNING

Dalarna har en stark tradition och historia av ett mångsidigt folkrörelseliv. Folkbildning har stor betydelse för invånarnas folkhälsa och livskvalitet. Det handlar om det livslånga lärandet. Här har den ideella sektorn en stor betydelse. Att människor kan förenas och arbeta i frivilliga organisationer för sina värden och intressen är en betydelsefull faktor för ett vitalt och stabilt Dalarna. Landstinget stödjer bland andra studieförbundens distriktsorganisationer. Folkhögskolor och folkbibliotek är kulturella centra som berikar det lokala kulturlivet och stimulerar till eget kulturellt skapande. Även landstingets kulturinstitutioner, sjukhusbibliotek och basenheter är viktiga resurser i länets folkbildningsarbete.

FOLKHÄLSA

Människan har behov av att via de kulturella uttrycksformerna identifiera sig med andra människor och därmed känna igen sig beträffande gemensamma existentiella frågor. Det är ett sätt att bearbeta sina känslor och problem för att därigenom nå ett slags själslig balans – något som möjliggör att man bättre kan motstå psykisk och fysisk ohälsa. Forskare har visat att människor som utövar eller tar del av kultur har ett rikare och längre liv. Det är viktigt att följa forskningen om sambanden mellan kultur och folkhälsa. Det är kulturen i hela sin bredd som gör det möjligt för alla människor att finna det som motsvarar de egna behoven. Alla människor ska ha möjlighet att utveckla en identitet med förankring i det internationella, i hembygden, i den sociala gruppen och i de personliga erfarenheterna för att kunna leva ett gott liv.



Utan titel | blandteknik, 60x43 cm, 2005.



Utan titel | blandteknik, 71x102 cm, 2003.



Utan titel | blandteknik, 71x102 cm, 2003.

Samhällsperspektiv och regional utveckling

► En bra och lättillgänglig kulturverksamhet är en del av det goda samhället. Den offentligt drivna eller stödda verksamheten bidrar till att länet får en god livsmiljö. Dalarna är attraktivt att bo och växa upp i, att flytta till och att besöka som turist. För näringslivet har en god kulturmiljö betydelse för val av etableringsort och för rekrytering av personal.

I en ökande konkurrens mellan regioner måste kulturen bidra till att den goda bilden av Dalarna stärks. Landstingets kulturinstitutioner ska vara drivkrafter för att i samverkan med enskilda kulturutövare, föreningar, fria grupper och företag ta tillvara och utveckla länets kreativa potential.

Under senare tid har termen upplevelsesamhälle eller upplevelseindustri börjat användas. Ordet pekar på en tendens att dagens samhälle alltmer präglas av att människorna

efterfrågar upplevelser, berättelser, filmer, spel, evenemang. Behovet av fiktion synes omätligt. Denna efterfrågan medför att nya företag växer fram med nya typer av kompetenser. Kulturföretag och utvecklingsprojekt ska stimuleras genom samarbete mellan privat, offentlig och ideell sektor. Den kunskap som finns där ska bidra till förnyelse och till att regionens konkurrenskraft stärks. Antalet sysselsatta inom upplevelseindustrin ökar starkt. Kultur är en personalintensiv bransch, där många av framtidens arbeten skapas. Det traditionella kulturlivet är en viktig del av upplevelseindustrin i länet. Vårt kulturarv, hemslöjd, hantverk samt våra natur- och kulturmiljöer är en stark bas. Vi ser redan idag samarbeten mellan traditionella kulturyttringar, populärkulturen och verksamheterna inom upplevelseindustrin. Sådan samverkan ska uppmuntras.

Utveckling av kulturturismen

► Kulturarvets och kulturevenemangens betydelse för turismen är stor, i synnerhet sommartid. Både inarbetade besöksmål och de som tillkommit under senare år bidrar till att länet utvecklas genom arbetstillfällen och att fler företag skapas. Bilden av Dalarna måste berikas med nya företeelser som bygger på vårt kulturarv, samt vår tids kulturutövare och arrangörer. I detta sammanhang är betydelsen av en väl fungerande portal för Dalarna på Internet med bland annat evenemangskalender och länksamling

stor och ökande. Hemslöjds-, hembygds- och hantverkstraditioner är tillsammans med kulturmiljön viktiga faktorer att värna om och utveckla bl a mot bakgrund av ett ökande historieintresse. Det moderna Dalarna ska också synas i litteratur, film, teater, dans, musik, utställningar och liknande. Den kultur som lockar turister innebär att även länets invånare får ökad möjlighet att ta del av olika slag av evenemang. Omvänt kan turisterna få del av lokala arrangemang som främst riktar sig till länsinvånarna.

Samarbete stat, landsting/region & kommun

► Globaliseringen medför en internationisering. Samarbeten inom EU, med andra regioner och vänländer ingår i förhållandet till omvärlden.

NATIONELL NIVÅ

Samarbetet med staten är en hörnsten i utvecklingen av länskulturinstitutionerna. Det gäller i första hand grundfinansieringen av dessa men även bidrag till utbyggnad och till utveckling. Det är angeläget att landstinget och andra aktörer i länet så långt det är möjligt samordnar sina kontakter – åtminstone inom en och samma kultursektor – med kulturdepartementet, kulturrådet, Svenska Filminstitutet och andra nationella myndigheter. Det ger samordningsvinster, trovärdighet och bättre utvecklingsmöjligheter även finansiellt. Den nationella kulturpolitiken är viktig för möjligheten att bedriva nyskapande och högkvalitativ konstnärlig verksamhet i hela landet.

REGIONAL NIVÅ

Region Dalarna är en ny länsaktör som tagit över vissa arbetsuppgifter och vissa medel för regionalpolitisk utveckling från länsstyrelsen och landstinget. Bland annat har näringslivsfrågor, turism och EU-frågor förts över till Region Dalarna. För närvarande är det inte aktuellt att landstingets kulturverksamhet överförs till Region Dalarna.

Då Region Dalarna är ansvarig för det regionala tillväxtprogrammet och för det regionala utvecklingsprogrammet, Dalastrategin, är det angeläget att samverkan kan ske så att landstingets kulturverksamheter ingår i de regionala utvecklingsdiskussionerna.

Samarbetet med Länsstyrelsen ska fortsätta och samarbetet med andra regionala organ utvecklas.

LOKAL NIVÅ

Samarbetet med länets kommuner och det kommunalt stödda föreningslivet är en annan hörnsten i landstingets kulturpolitik. Det är den lokala nivån som är samarbetspartner för länskulturinstitutionerna. Kontakterna med de lokala arrangörerna i kommunerna sker som regel inom varje kultursektor för sig. I en del fall, till exempel när det gäller utbudet för barn och ungdom samarrangerar länskulturen sin information vid gemensamma utbudsdagar.

Länskulturinstitutionerna ska i samverkan med de lokala arrangerande föreningarna utveckla befintliga, och söka nya, former för sin verksamhet för att nå ungdomar och män. Av statistiken framgår att män idag inte tar del av kulturutbudet i samma utsträckning som kvinnor. Uppbyggnaden av ett regionalt arrangörsnät kan vara en fruktbar modell.

Landstinget bör samla länets kommuner till möten en à två gånger per år om den samlade kulturpolitiken i Dalarna.

Bildandet av Region Siljan och andra samarbetsorgan mellan kommuner i länet innebär att en ny mellannivå skapats med vilken landstinget och länskulturinstitutionerna bör samverka.

Samarbetet mellan landstinget och Falu kommun i projektet Kulturfyr Dalarna ska utveckla kulturen och göra den synlig.

FÖRENINGAR, FESTIVALER, KULTURUTÖVARE

Landstingets kontakter med föreningslivet gäller huvudsakligen distriktsorganisationer, där studieförbundens distrikt är de största aktörerna med cirkelverksamhet och kulturprogram. Kontakter med regionala och lokala föreningar avser vanligtvis sådana som driver olika slag av kulturprojekt för vilka de söker bidrag eller att de är lokala arrangörer till kulturinstitutionerna och de kulturella basenheterna. Dalarnas Hemslöjdsförbund är en viktig resurs som för kunskap om äldre hantverk vidare för såväl kulturell fördjupning som nyskapande verksamhet. Hembygdsrörelsen är en viktig aktör. Festivaler av olika slag är en allt vanligare form av kulturverksamhet och förekommer mest inom musikområdet. Festivalerna är komplement till annan kulturverksamhet och kan stödjas av landstinget.

En av landstingets uppgifter är att stödja de yrkesverksamma kulturutövare, både de som är anställda på institutionerna och de som är frilansare, så att de kan utvecklas och möta sin publik. Landstingets direkta stöd till kulturutövare består i kulturpris och kulturstipendier till enskilda personer, konstinköp, vissa bidrag till bildkonstnärernas organisationer och en del projektbidrag. Länskonsulenterna inom konst och dans stödjer kulturutövare inom sina områden. Former att stödja litteratur och författare bör utvecklas.

Många ungdomar väljer att gå de estetiska utbildningarna på gymnasieskolan. Därefter utbildar de sig ofta vidare vid universitet och högskolor utanför länet och utövar senare sitt yrke i större städer i Sverige eller utomlands. Kulturella miljöer måste utvecklas i länet som gör det attraktivt för kulturaktiva – både professionella och amatörer – att bo och verka i Dalarna. Genom detta kan möjlighet ges till flera av våra ungdomar, som gått olika utbildningar, att återvända till Dalarna.



Minne från Bagdad II (beskuren) | blandteknik, 107x80 cm, 2003.

Utveckling av kultur för barn och ungdom

► En stor del av landstingets kulturverksamhet riktar sig till barn och ungdom. Till allra största delen rör det sig om aktiviteter på skoltid. Huvudsyftet är att ge barn och ungdom möjlighet till positiva kulturupplevelser som berikar deras liv och gör dem medvetna om kulturens värden. Det är viktigt att de får uppleva den traditionella kulturens verksamhetsformer och innehåll. Möten med levande kultur och eget skapande är en viktig del av lärandet.

Inom folkbildningen, kulturföreningarna och hos våra institutioner ska det finnas en öppenhet för barns och ungdomars verklighet. Genom eget skapande och genom upplevelser ska de få tillgång till mötesplatser och kunna utveckla tankar, idéer och färdigheter. Sådana mötesplatser ger dem möjligheter att utvecklas i gemenskap med andra. Kulturen berikar både individen och gruppen.

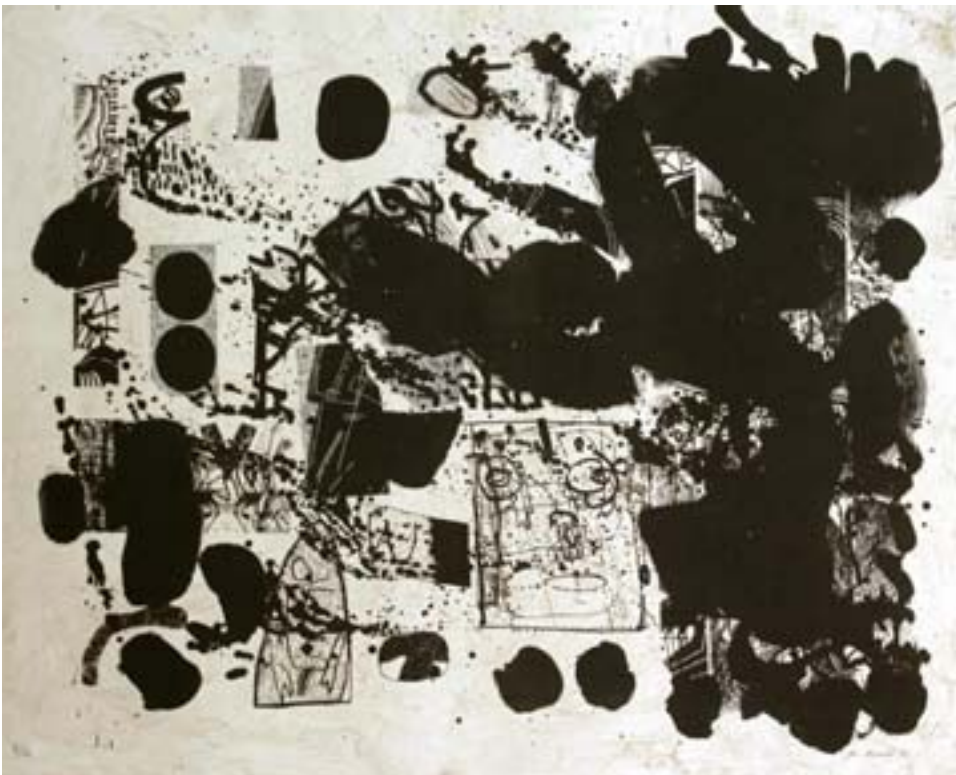
Barn och ungdomar är idag utsatta för ett mycket starkt tryck inom populärkulturen: tv, video, film, litteratur, serier, musik, datorspel och Internet. Denna populärkultur är ekonomiskt och ideologiskt betydelsefull och nya kombinationer av uttryck och distribu-

tionsformer skapas ständigt. Vissa delar av populärkulturen – inte minst den anglosaxiska – har främst ett kommersiellt syfte med barn och ungdom som målgrupp. Landstingets kulturverksamheter ska i samverkan med kommunerna och föreningslivet hjälpa barn och ungdomar att orientera sig i och att bearbeta sina intryck från detta ökande flöde.

Den unga kulturen kan ibland till form och innehåll vara djärv och nyskapande. Påverkan kommer från många håll; från den rent kommersiella kulturen eller från traditioner i invandrarungdomars ursprungsländer, till exempel. För barn och unga är de kommersiella uttrycken, det egna skapandet och den egna livsstilen intimt förknippade. Från det offentliga sida krävs en öppen och tillåtande inställning inför nya uttryck och blandade former. Musik- och kulturskolorna spelar här tillsammans med landstingets konsulenter och institutioner en betydelsefull roll. Särskilda satsningar ska genomföras för att stärka barn- och ungdomskulturen. Landstingets institutioner och konsulenter bör samarbeta och verka för att barn och ungdomar själva får större möjligheter att påverka förutsättningarna för ungdomskulturverksamhet i länet.



Porträtt av Ivan Aguéli III | plantryck, 71x88 cm, 1995.



Porträtt av Ivan Aguéli I | plantryck, 71x88 cm, 1995.



Utan titel | blandteknik, 80x108 cm, 2003.



Organisation

► Landstingets ansvar gäller den regionala kulturverksamheten. Huvudskälet till att landstinget driver kulturverksamhet är att vissa verksamheter är för stora för att drivas av en eller flera enskilda kommuner. Verksamheten drivs i egen regi, i stiftelseform och genom bidragsgivning till distriktsorganisationer och projekt. Den regionala rollen förutsätter samverkan med statliga organ, andra regionala aktörer och med aktörer på den kommunala nivån.

Den politiska organisationen för kulturfrågor har ändrats flera gånger under den senaste 20-årsperioden. Det är angeläget att landstingets kulturverksamhet ses som en helhet för att prioriteringar ska kunna göras på ett genomtänkt sätt. Viktigt är att kontakterna mellan den styrelse som ansvarar för kulturfrågorna och styrelsen för länskulturinstitutionerna fungerar på ett smidigt sätt.

Finansiering

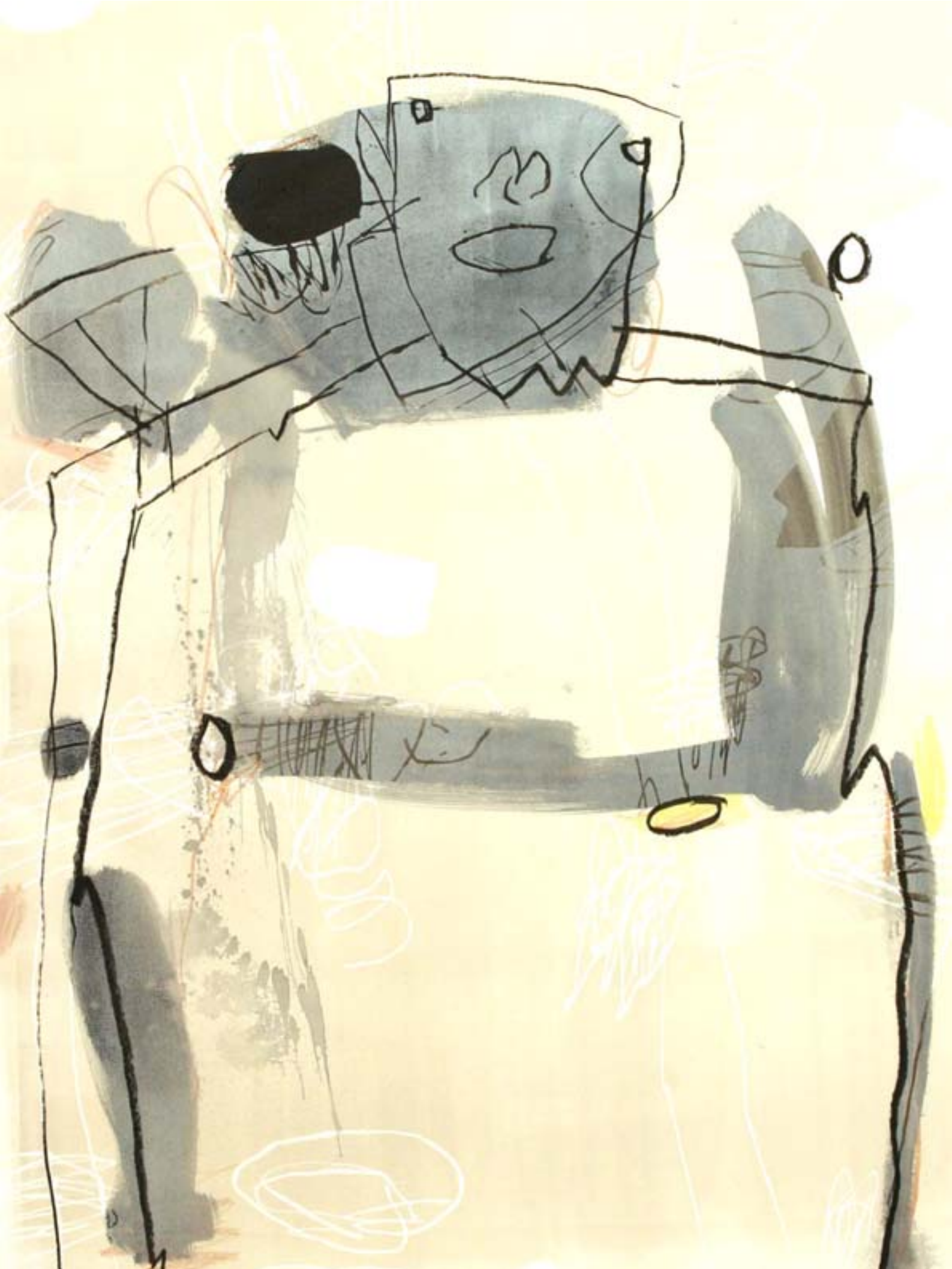
► Statsbidragen till landstingets kulturinstitutioner ligger under genomsnittet för de så kallade skogslänen. För att komma upp i samma nivå skulle statsbidragen behöva öka med ca 15 mkr. En sådan ökning förutsätter dock att landstinget/länet satsar lika mycket. Dalarna ska ha inriktningen att fram till 2010 satsa minst lika mycket finansiellt på kultur som skogslänen.

Inom länet är Länsstyrelsen, Region Dalarna, Region Siljan och olika samarbetsformer kommuner emellan viktiga som finansiärer av olika projekt som oftast bygger på en samverkan. Musiksamverkan Dalarna är ett sådant projekt. Projektet består av sju finansiärer som stödjer fyra samverkande musikorganisationer inom länet.

Falu kommun är värdkommun för länskulturinstitutionerna. Kommunen och dess invånare har stor nytta av dessa institutioner i fråga om skatteinkomster från de anställda, närhet för kommunens invånare inklusive barn och ungdom, ökad turism och attraktivitet som boende- och inflyttningkommun. Sätters kommun är värdkommun för Mentalvårdsmuseet. Då medlen till kultur från landstinget och staten inte ökar i takt med behoven har det blivit allt viktigare att samverka med kommunerna samt att söka externa medel för olika projekt och verksamheter. EU:s olika stödformer, Stiftelsen Framtidens kultur, Boverket, Sparbanksstiftelsen och liknande stiftelser och fonder har fått en ökad betydelse.



Ansiktet | plantryck / chine collé, 108x78 cm, 2004.



VISION

Dalarnas identitet som kulturlän har stärkts genom förnyelse som bygger på traditionen.

Det kulturella utbudets mångfald, kvalitet och lokala förankring har bidragit till stärkt demokrati och ökad gemenskap, samt givit den enskilde individen ökad livskvalitet och inre utveckling.

Dalarna har blivit ett framgångsrikt län för barn- och ungdomskulturen.

Landstingsfinansierade kulturverksamheter ska i sitt arbete aktivt arbeta för

- ett jämställt Dalarna
- att funktionshindrade personer ska ha samma möjligheter att ta del av kulturutbudet som icke funktionshindrade
- att öka kunskapen och förståelsen för olika kulturer och traditioner samt medverka till mångkulturella möten
- utföra sina uppdrag utifrån FN:s barnkonvention och utveckla insatser för barn och ungdom
- verka för att miljöarbetet ska präglas av en helhetssyn på sambandet mellan människa, miljö och hälsa

Landstingets kulturverksamheter ska

- erbjuda länets invånare och besökare möjlighet till kulturupplevelser av hög professionell kvalitet med nationell lyskraft
- kännetecknas av kompetens, professionalism och konstnärlighet
- stödja amatörverksamhet som ger möjlighet till eget skapande

- kontinuerligt ha ett utvecklat samarbete med länets samtliga kommuner
- bidra till att utveckla och förnya mötesplatser för offentliga samtal, tankeutbyten och sociala kontakter
- öka sitt interna samarbete för att skapa synergieffekter i fråga om konstnärlighet och ekonomi
- stödja, och samarbeta med, länets kulturutövare för att skapa ett tillåtande klimat och ge resurser för att öka möjligheterna till kulturella experiment
- medverka till att bevara och utveckla länets kulturarv genom att ta tillvara våra egna traditioner och de nya svenskarnas kultur
- utveckla kulturens och folkbildningens roll för folkhälsan
- främja regional utveckling, turism och utveckla den moderna bilden av Dalarna
- utöka samarbetet mellan populärkulturen/ upplevelsesamhället och olika kulturformer inom den traditionella kulturen

Mål för landstingets samlade kulturpolitik

BIBLIOTEK

Länsbibliotek Dalarna

Länsbibliotekets uppdrag är att vara ett stöd och en samarbetspartner för biblioteken i Dalarna. Uppgifterna gäller medietjänster, fortbildning, utveckling, information och rådgivning. Länsbibliotek Dalarna har sina lokaler i Stadshuset Falun. Länsbiblioteket har ett avtal med Falu stadsbibliotek om samverkan kring medier och datortjänster. Länsbibliotek Dalarna ska verka för att

- stödja biblioteken i lokalsamhället, stärka deras roll i kunskapssamhället och utveckla kommunbiblioteken som mötesplats och lärmiljö
- initiera och stärka samarbete och nätverk med folkbildning, utbildningsinstitutioner och med övriga regionala kulturverksamheter
- bidra till att kommunbibliotekens arbete med IT-frågor skapar tillgängliga och interaktiva E-tjänster för medborgarna
- biblioteken blir en arena för integration, kulturell mångfald och öppenhet mot omvärlden
- tillsammans med kommunbiblioteken i nätverk driva läsrämjande verksamhet för barn, ungdom och vuxna för att stimulera läsoplevelser och främja språkutveckling och demokrati
- alla barn och unga genom biblioteken får redskap att hantera information och finna kunskap samt får tillgång till fantasi och upplevelser
- bibliotekens service och tillgänglighet blir tillfredsställande för alla grupper med särskilda behov
- genom fortbildning stimulera och stödja medarbetare på länets bibliotek i deras lärprocesser så att de kan svara upp mot användarnas behov av vägledning och utföra ett arbete av hög kvalitet
- sprida kunskap om litteratur med tonvikt på dalalitteraturen
- göra dalalitteraturen tillgänglig bland annat genom digitalisering av länsbibliografin och genom att läsa in lokal litteratur som talbok

Sjukhusbibliotek

Fem sjukhusbibliotek finns inom länet

- Landstinget ska via sjukhusbiblioteken ge både patienter och personal kunskap och kultur, för att stärka den enskildes möjligheter till läkning och rehabilitering

DALARNAS MUSEUM

Dalarnas museum har två stiftare, Landstinget Dalarna och Dalarnas Fornminnes- och Hembygdsförbund. Museet har stora samlingar och arkiv inom ljud, bild, musik och film. Museet har en omfattande verksamhet: arkeologi, kulturmiljövärd, program, utställningar, konst och en tydlig regional verksamhet. Dalarnas museum ska

- verka för att nå finansiering av museets ombyggnad med förnyade utställningar inklusive en ny basutställning och en världsarvsutställning
- bygga upp tillfredsställande personella resurser så att museet kan vidmakthålla specialkunskap om länets historia samt fördjupa den genom forskning
- väsentligt öka tillgängligheten till samlingar och arkiv genom digitalisering
- vidareutveckla den pedagogiska verksamheten, särskilt för barn och ungdom
- utveckla museet till en mötesplats för alla generationer och inspirera till kulturhistoriska utflykter i hela länet
- arbeta för att en stor del av museets aktiviteter ska ske på olika platser i länet
- förstärka Dalarnas museums profil som Folkkonstens museum på såväl nationell som internationell nivå



Minne från Bagdad I | blandteknik, 107x80 cm, 2003.

Mål för landstingets samlade kulturpolitik

DALATEATERN

Dalateatern som sedan 1975 är regionens länsteater har landstinget som stiftare. Teatern har sina två scener, administrativa lokaler, syateljé m.m. i Falu Folkets Hus. Verkstad och lager är inrymda i andra lokaler i Falun. Dalateatern spelar teater för barn, ungdom och vuxna i länets alla kommuner och gästspelar även utanför länet. År 2002 tilldelades Dalateatern regeringens 3-åriga Nationella Uppdrag för Barn och Ungdomsteater 2003–2005. Dalateatern tar emot gästspel, ordnar föreläsningar och andra aktiviteter. Dalateatern samarbetar med andra kulturinstitutioner i och utanför länet. Teatern har ett särskilt uppdrag att samarbeta med och stödja länets amatörteatergrupper. Dalateatern ska

- bli den lockande (mobila) mötesplatsen för länets invånare där tidens angelägna ämnen behandlas och tolkas konstnärligt fantasieggande, överraskande och inspirerande
- fördjupa teaterns förankring i regionen
- identifieras som den resurs en för utveckling, framtid och ett gott liv i regionen
- arbeta för att det finns personella och ekonomiska resurser för att bedriva både barn-, ungdoms- och vuxenteater inom ramen för Dalateaterns verksamhet
- bli en teater med etnisk mångfald både på och bakom scenen
- ha en flexibel, lyhörd och experimenterande ensemble
- verka för större och mer ändamålsenliga lokaler i Falun gärna i samarbete med andra kulturinstitutioner
- förbättra arrangörsnätet
- utöka sitt samarbete med övriga kulturinstitutioner i länet och med Högskolan Dalarna
- utveckla samarbetet med närbelägna läns-teatrar

DANS I DALARNA

En regional danskonsulent anställdes 1998 för att främja den konstnärliga dansens utveckling i länet. Danskonsulenten är konstnärlig ledare för den årliga europeiska balettävlingen Stora Daldansen i Mora. En dansarutbildning med folklig scenisk inriktning finns i Falun. Danskonsulentens verksamhet, Dans i Dalarna, ska

- utveckla arrangörsnätverket i länet, samarbeta med andra län och med dansnät i Sverige, samt med europeiska nätverk
- utveckla samarbetet med danspedagoger för barn och ungdom i länet för att ta tillvara barns och ungdomars lust att dansa
- utveckla Stora Daldansen i fråga om projekt- och konstnärligt ledarskap och gällande kontakter med andra europeiska länder
- utöka samarbetet med övriga kulturinstitutioner i länet
- skapa dansprojekt i länet
- skapa en dansscen i länet och utveckla Dalarna som danslän
- driva frågan om olika dansutbildningar främst en utökning av dansarutbildningen till två år och utbildning av lärare för Dans i skolan

FILM I DALARNA

Film i Dalarna är ett regionalt resurscentrum för film och rörlig bild i Dalarnas län. Film i Dalarnas uppgift är att stimulera filmintresset, stödja filmskapandet och sprida kunskap om filmens roll i samhället. Film i Dalarna ska

- ge produktionsstöd till filmare i Dalarnas län med fokus på kort- och dokumentärfilm där stöd till kvinnliga filmare har företräde
- ha ett "Växthus" för den oetablerade och/eller unga filmaren
- utveckla samverkan mellan kort- och dokumentärfilmprojekt som fått produktionsstöd från Film i Dalarna med Film i Dalarnas Filmkommission
- arbeta för att mediepedagogiken integreras i lärarutbildningen på Högskolan Dalarna
- ge stöd till skolbio och biografer genom nätverk och träffar
- vara medarrangör i ett antal regionala filmfestivaler
- delta i nationella festivaler och har som mål att medverka med fler filmer som fått stöd från Film i Dalarna
- samarbeta med skolor, kommuner, biografer, filmare, produktionsbolag, Högskolan Dalarna och andra kulturinstitutioner i många olika slags projekt
- arbeta för att flera filmproduktioner förläggs till Dalarna

FOLKBILDNING

Landstinget äger tre folkhögskolor samt ger årliga bidrag till fyra rörelseägda folkhögskolor. Årliga bidrag ges till tio studieförbundsdistrikt och olika folkrörelser.

- landstingets syfte med anslag och bidragsgivning är att verksamheten ska utformas så att den präglas av folkbildningens kännetecken. Detta innebär bland annat att deltagarna själva ska välja att delta och att de har stort inflytande över verksamhetens utformning och innehåll
- utifrån sin lokala förankring och långa bildningstradition har folkhögskolor och studieförbund även uppdraget att utveckla och främja kulturpolitiska insatser
- landstingets syfte med stödet till folkrörelserna är att främja organisationslivets mångfald i hela länet och stimulera till lokal och regional verksamhet samt att stimulera till nya idéer och verksamhetsformer
- genom landstingets stöd till uppbyggnad av ett Idé- och utvecklingscentrum för den ideella sektorn i Dalarna vill landstinget bidra till att sprida och fördjupa kunskapen om folkbildningens roll för samhällsutvecklingen

Mål för landstingets samlade kulturpolitik

KONST

Konstarkiv

Landstingets interna konstverksamhet arbetar med utsmyckning av landstingets egna lokaler, i dialog med avdelningar och fastighetsförvaltning

- den konst som köps in till landstingets samling ska vara av hög kvalitet, utförd av nu levande professionella konstnärer
- konstregistret ska uppdateras med digitala bilder
- konstarkivet ska utveckla den pedagogiska visningsverksamheten för personalen.

Konskonsulent

Konskonsulenten arbetar med att främja hela länets konstliv.

Konsulenterna ska

- arbeta för att få kommunkonstnärer/pedagoger i länets alla kommuner
- verka för konstsamarbeten i länet genom bland annat aktiviteter i otraditionella miljöer
- stimulera framväxten av kollektivverksstäder
- främja insatser för barn och ungdom genom att verka för barnbildsinstitut, barnbildarkiv och ett barngalleri

KULTUR OCH FOLKHÄLSA

Landstingets kulturverksamhet ska medverka till att

- kulturen ska ses som en del av landstingets insatser för att främja fysisk och psykisk hälsa
- kulturen blir en integrerad del av hälso- och sjukvården
- kulturverksamheterna ska söka samarbete med dem som arbetar med folkhälsofrågor i länet.

MENTALVÅRDSMUSEUM

& MEDICINHISTORISK UTSTÄLLNING

Mentalvårdsmuseet är ett psykiatrihistoriskt museum beläget på Skönviksområdet i Säter, som tidigare var Sätters sjukhusområde. Museet förmedlar kunskap om 1900-talets psykiatrihistoria. Museet är öppet året om och alla visningar är guide. Mentalvårdsmuseet är en basenhet. Mentalvårdsmuseets kompetens tas till vara vid uppbyggnaden av en medicinhistorisk utställning vid Falu gruva. Mentalvårdsmuseet ska

- genom pedagogisk visningsverksamhet öka kunskapen inom mentalvårdsområdet, för att motverka förakt för svaghet, rädsla och främlingskap
- verka för en utveckling av och samverkan mellan Mentalvårdsmuseet och den medicinhistoriska verksamheten i Falun och inom länet
- bygga upp och utveckla en medicinhistorisk utställning vid Falu gruva i nära samarbete med Stiftelsen Koppaberget
- arbeta för att förstärka de personella resurserna på museerna.
- verka för att tillskapa ett centrum för samlingskonst i Säter
- arbeta för att främja forskning inom området och verka för ett ökat samarbete med Högskolan Dalarna

MUSIK I DALARNA

Musik i Dalarna har två verksamhetsområden: DalaSinfoniettan och Musik Barn & Ungdom. Musik Barn & Ungdom erbjuder Dalarnas samtliga skolor (grundskolor, gymnasieskolor och folkhögskolor) levande musik i skolan. Musik Barn & Ungdom arrangerar årligen den riksomfattande ungdomsmusiktävlingen Musik Direkt. DalaSinfoniettan ger offentliga konserter i länets alla kommuner under hela året och medverkar under sommarsäsongen i Dalhalla och vid Musik vid Siljan. Orkestern, som bildades 1988, byggdes under 2003/04 ut från 20 till 28 musiker.

Musik i Dalarna ska

- utveckla samarbetet inom ramen för Musiksamverkan och med länets övriga kulturinstitutioner
- bredda länsmusikuppdraget att gälla fler genrer
- utbilda och stödja länets musikarrangörer
- utnyttja modern teknologi för produktion och distribution

DalaSinfoniettan ska

- vara en orkester med stark identitet och förankring i länet
- spela varierad klassisk musik, gammal och nyskriven, men även musik från andra genrer
- ge konsertupplevelser och förmedla känslor som berör, inspirerar och imponerar
- garantera hög kvalitet på både program och arrangemang
- arbeta för att utöka orkestern till 35 musiker
- ha ett eget konserthus/sal med regelbunden konsertverksamhet, men turnera flitigt i länet, i övriga landet och även utomlands
- ha en stor och blandad publik (ålder, kön, socialgruppstillhörighet)
- hitta nya vägar för att förmedla klassisk musik
- vara kärnan i Dalhalla operakapell
- samarbeta med andra "systerinstitutioner" som Värmlandsoperan, Folkoperan m fl

Musik Barn & Ungdom ska

- ge barn och ungdom möjlighet att ta del av musik som de inte normalt får via radio, TV och andra media
- låta kommunernas förskoleverksamhet/barnomsorg ta del av skolkonsertutbudet
- komplettera Musik Direkt med en deltävling för akustisk musik
- stimulera, stödja och utveckla ungas intresse för de akustiska genrerna folkmusik, klassisk musik och jazz genom att initiera projekt, kurser och workshops
- utveckla samarbetet med Folkmusikens hus/ Ungt folk och Rikskonserter/Ethno med internationella deltagare och ungdomar från Dalarna

MODELL FÖR UTVÄRDERING

Utvärderingen av ett handlingsprogram/vision kan ske med hjälp av kvantitativa och kvalitativa metoder.

Kvantitet kan t ex mätas i antal besökare, antal lån vid ett bibliotek, antal barn som utnyttjar kulturbussen, genom jämförelser av ekonomiska satsningar och liknande. Underlagsmaterial finns i verksamhetsberättelser, bokslut och olika slag av flerårig statistik.

Kvalitet och utveckling hos verksamheterna kan mätas genom sammanställning och värdering av recensioner i media, främst läntidningarna, genom intervjuer med besökare/deltagare och genom verksamheternas självbilder.

System för utvärdering ska utvecklas under perioden.



www.modhirahmed.com

Modhir Ahmed, vars bilder illustrerar denna kulturvision, kommer från Irak. Han är utbildad på Institute of Fine Arts i Bagdad, på Academy of Fine Arts i Warszawa, Polen och han har studerat Computer Graphics på Högskolan i Skövde.

I Falun verkar han sedan 1992 som verksamhetsledare och lärare på Falu Konstgrafiska Verkstad, som drivs av Falu kommun. Här finns möjligheter för konstnärer att arbeta med alla grafiska tekniker: djuptryck, högtryck, genomtryck, plantryck och datorgrafik.

Modhir Ahmed har haft många separatutställningar i Sverige, Norge, Polen och Serbien och har vunnit ett stort antal utmärkelser för sin grafik – bland annat första pris vid den internationella grafiktriennalen i Fredrikstad, Norge 1995, Medal of Honour vid "Small Graphic Forms" i Łódź i Polen 2002 och "Award of Canson Poland" vid grafiktriennalen i Krakow, Polen 2003.

- På alla platser jag har levt i mitt liv har jag upplevt både brist och rikedom. Med det menar jag till exempel att jag skulle önska att det polska konstklimatet rådde i Sverige – och att de svenska materiella förutsättningarna fanns i Polen, säger han.

- Jag känner mig väldigt fri i mitt sätt att skapa konst. Jag planerar inte för en utställning eller för ett speciellt tillfälle. Jag gör konst för mig själv. Den bästa världen för mig är den där jag får använda mina redskap. Penna, färg, papper och sax. Därför är Dalarna en väldigt bra plats att leva på!

Dalarnas museum www.dalarnasmuseum.se
Dalateatern www.dalateatern.se
Dans i Dalarna www.dansidalarna.se
Film i Dalarna www.filmidalarna.se
Konst www.ltdalarna.se/konst
Länsbibliotek Dalarna www.ltdalarna.se/kultur
Mentalvårdsmuseet www.ltdalarna.se/mentalvmuseet
Musik i Dalarna www.musikidalarna.se